

NAUJIENLAIŠKIS KRAŠTOTYRININKAMS

Turinys ● ● ●

Apie leidinį

1-2 psl

Kraštotyros duomenų
bazės

3-11 psl

Kraštotyros darbai

12-15 psl

Kraštotyra užsienio
bibliotekose

16-19 psl

Atmintini metai

20-23 psl

APIE LEIDINIŲ

Apie „Naujienulaiškų kraštotyrimams“

Kraštotyros darbas bibliotekoje iš esmės yra tai, kuo viena biblioteka skiriasi nuo kitos. Kai suprantama šio darbo reikšmė ir šiam darbui paskiriami kompetentingi darbuotojai – tai puikiai pasitarnauja įstaigos žinomumui ir teigiamai bendruomenės nuomonei apie biblioteką.

Kraštotyros darbas tradiciškai dirbamas visose viešosiose bibliotekose. Šis darbas numatytas Bibliotekų įstatyme ir viešųjų bibliotekų nuostatuose. Bibliotekinės kraštotyros objektas – rašytinis paveldas, šio darbo tikslas – informacijos kaupimas ir sklaida. Leidinių bibliotekininkams kraštotyros darbo tema nėra daug. Vertingas yra Astos Valaitytės parengtas leidinys „Kraštotyra ir biblioteka“ (Biblioteka: teorijos ir praktikos pradmenys. Sąs 2. – Vilnius, 2005), reikšmingas Genovaitės Ivaškevičienės leidinys „Rajonų savivaldybių viešųjų bibliotekų kraštotyros darbo būklė ir perspektyvos: tyrimo medžiaga ir rekomendacijos“ (Vilnius, 2017). Kadangi ne visos bibliotekos turi šias knygas, bibliotekininkams, ypač dirbantiems periferijoje, trūksta informacijos. Tai įrodo ir 2020 m. Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos inicijuotas šalies viešųjų bibliotekų tyrimas „Viešųjų bibliotekų specialistų kompetencijų tobulinimo ir metodinės pagalbos poreikiai“, kuris buvo vykdomas kartu su apskričių viešųjų

bibliotekų specialistais („Tarp knygų“, 2021, Nr. 1). Tyrimo apibendrinime, parengtame LNB vyriausiosios metodinės Rimaldos Kvietkauskienės, pažymima, kad net 9,3 % rajonų SVB filialų darbuotojų nori kelti kvalifikaciją kraštotyros temomis. Tuo tarpu miestų SVB filialuose šis poreikis mažesnis – 1,4 %. Šio tyrimo metu apklausus Alytaus ir Vilniaus apskričių bibliotekų darbuotojus, paaiškėjo, kad 173 iš jų pageidauja tobulinti kraštotyros darbo kompetencijas. Taigi, gauti duomenys parodė, kad profesinių kompetencijų ir metodinės pagalbos poreikis yra didelis.

*Seminaras regiono SVB kraštotyrimams. 2019.
Nuotrauka iš VAVB archyvo.*

APIE LEIDINĮ

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka (toliau - VAVB), sumaniusi leisti „Naujienlaiškį kraštotyrininkams“, tikisi bent šiek tiek užpildyti informacijos apie bibliotekinę kraštotyrą spragą. Pirmajame šio naujienlaiškio numeryje pateikiame svarbią Vilniaus bei Alytaus apskričių bibliotekų darbuotojų rengiamų kraštotyros duomenų bazių panaudos statistiką, parodančią bendro darbo vertinimą; atsakome į klausimą „Ar reikia rengti kraštotyros darbus?“ ir publikuojame įdomų Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos Bibliografijos - kraštotyros skyriaus vedėjos Sigitos Astikienės darbą apie bibliotekininkų tradicijas; supažindiname su Latvijos Gulbenės savivaldybės bibliotekos įgyvendintu kraštotyros projektu; rašome apie Lietuvos Respublikos Seimo paskelbtus atmintinus metus. Ateityje numatome aptarti kraštotyros aktualijas, atsakyti į iškylančius klausimus, pateikti užsienio bibliotekų kraštotyros darbo pavyzdžių.

Norime, kad leidinys pasiektų visas regiono viešąsias bibliotekas, ypač – kaimuose esančius filialus.

Atsiliepimus, pasiūlymus ir klausimus prašome rašyti el. paštu:
bibliografai@amb.lt

Geriausi linkėjimai kraštotyrininkams –
Zita Tiukšienė,
Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo centro vyriausioji bibliografė, leidinio sudarytoja.

Kraštotyros seminaro Vilniaus regiono bibliotekininkams dalyviai išvykoje į Elektrėnų apylinkes. 2018. Nuotrauka Zitės Tiukšienės.

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Vilnijos vartai

Bibliotekose surinktai ir saugomai kraštotyros informacijai skleisti yra sukurtos kelios duomenų bazės. Jos kaupia informaciją apie visą regioną ir įgalina žymiai platesnę informacijos sklaidą. Yra profesionaliosios bibliotekinės kraštotyros duomenų bazių, taip pat – skirtų kraštotyrimams – mėgėjams.

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos (VAVB) kuriamųjų regiono bibliotekų darbuotojai pagal unifikuotą metodiką rengia visatekstes kraštotyros duomenų bazes – Vilniaus apskrities „Vilnijos vartai“ ir Alytaus apskrities „Dainavos kraštas“. Jose atskleistas krašto kultūrinis unikalumas, užtikrinta prieiga prie informacijos šaltinių, sukauptų krašto bibliotekose. Neseniai sukurta dar viena duomenų saugykla – „Bičių korys. Bendruomenių kraštotyra“, skirta Alytaus ir Vilniaus regionų bendruomenės nariams. Ją administruoja Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos darbuotojai.

Svetainė „Vilnijos vartai“ pradėta kurti 2008 m. vykdant projektą „Vilniaus apskrities kraštotyros informacijos sklaida internete“. 2016 m. sukurta nauja svetainės versija (pagal projektą „#MŪSŲKRAŠTAS: Alytaus ir Vilniaus bendruomenių tapatumo ugdymas bibliotekose“). Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka partnerystės principu dirba kartu su visomis aštuoniomis Vilniaus apskrities savivaldybių – Elektrėnų, Šalčininkų, Širvintų, Švenčionių, Trakų, Ukmergės, Vilniaus miesto centrinės ir Vilniaus rajono viešosiomis bibliotekomis. 2016 m. prie šio darbo prisijungė Lietuvos aklyjų biblioteka. Bendrą svetainės turinio kūrimo darbą organizuoja VAVB Skaitytojų aptarnavimo centro bibliografi.

Duomenų bazė sudaryta iš trijų dalių: Vietovės, Personalijos, Kraštotyros darbai. Tokia struktūra įgalina skleisti svarbiausią viešosiose bibliotekose kaupiamą kraštotyros informaciją.

Šiandien „Vilnijos vartai“ yra žinoma svetainė, ji gerai reitinguojama, informacija iš jos cituojama mokslo ir populiariuose leidiniuose. Tai pasiekta keliant bibliotekininkų, dalyvaujančių bendrame darbe, kvalifikaciją, rengiant jiems kasmetinius mokymus. Apie svetainę informuojama naudojant įvairius komunikacijos kanalus bei būdus. Kraštotyros duomenų bazė pristatyta

VILNIJOS VARTAI

VILNIAUS APSKRITIES KRAŠTOTYRA

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

mokslinėse konferencijose, Knygų mugėje, žiniasklaidoje, įvairiuose renginiuose, „Vilnios vartų“ Facebook'o paskyroje (turinčioje 530 sekėjų), taip pat rengti smulkieji spaudiniai (lankstinukai, knygų skirtukai). Visa tai davė apčiuopiamų rezultatų.

Darbas kasmetiniuose „Vilnios vartų“ partnerių mokymuose. Iš kairės: J. Lazauskaitė, N. Sisaitė, Z. Tiukšienė, D. Dainienė, J. Volungevičienė, J. Pulokienė. 2012. Nuotrauka iš asmeninio Z. Tiukšienės archyvo.

Konferencijoje Kauno AVB Z. Tiukšienė pristato „Vilnios vartus“. 2010. Nuotrauka iš asmeninio Z. Tiukšienės archyvo.

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Pateikiame statistinių duomenų apie „Vilnijos vartus“ apimtį. Projekto dalyvių įnašas pildant svetainės turinį yra nevienodas. Turinio pildymo rezultatai yra tokie (2020 12 31):

Darbas	Rezultatas	Biblioteka
1. Vietovės		
Tekstai apie vietas (parengti ir įdėti)	Iš viso: 814 (1352 p.)	
	124 (187 p.)	Elektrėnų SVB
	64 (95 p.)	Šalčininkų SVB
	98 (129 p.)	Širvintų SVB
	68 (116 p.)	Švenčionių SVB
	34 (77 p.)	Trakų SVB
	156 (250 p.)	Ukmergės SVB
	42+ 53 (254 p.)	VAVB (3 kartu su Vilniaus m. CB)
		Vilniaus CB
	175 (244 p.)	Vilniaus RCB
		LAB
2. Personalijos		
Nominacijų aprašymai (parengta ir įdėta)	Iš viso: 27	
	1	Elektrėnų SVB
	1	Šalčininkų SVB
	3	Širvintų SVB
	1	Švenčionių SVB
	2	Trakų SVB
	2	Ukmergės SVB
	14	VAVB
	1	Vilniaus RCB
	2	LAB
Biogramos (parengta ir įdėta)	Iš viso: 606 (1046 p.)	
	9 (13 p.)	Elektrėnų SVB
	5 (13 p.)	Šalčininkų SVB
	14 (32 p.)	Širvintų SVB
	-	Švenčionių SVB
	13 (23 p.)	Trakų SVB
	31 (45 p.)	Ukmergės SVB
	453 (792 p.)	VAVB
	19 (31 p.)	Vilniaus CB
	34 (61 p.)	Vilniaus RCB
	27 (31 p.)	LAB
	1 (5 p.)	MAB
3. Kraštotyros darbai:		
Parengtas sąrašas	Iš viso: 2260	VAVB
Suskaitmeninta darbų	87	VAVB
4. Naujienų įrašai	Iš viso: 193	VAVB
5. Kiti tekstai (pratarmės ir pan.) (parengta ir įdėta)	Iš viso: 9	VAVB

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

2020 m. parašyti 9 tekstai Vietovių daliai (visus parašė Šalčininkų SVB darbuotoja), o Personalijų daliai parašyti 23 tekstai (iš jų – 17 tekstų parašė VAVB darbuotojai, 3 – Vilniaus CB, 2 – Trakų SVB, 1 – Ukmergės SVB). 2020 m. nemažai tekstų buvo atnaujinta, papildyta, redaguota. Svetainės turinio kūrimo darbai reikalauja nuolatinių pastangų.

Įdomu pasižiūrėti ir „Vilnijos vartų“ panaudos statistiką, atspindinčią susidomėjimą svetaine. 2020 m. svetainėje apsilankyta 69378 kartus (iš jų 53188 – unikalūs lankytojai). Pasikartojantys lankytojai sudaro nemažą besidominčiųjų dalį – 7285. „Vilnijos vartais“ naudotasi iš daugiau kaip 111 šalių. Pateikiame 10 valstybių, iš kurių domėtasi labiausiai:

1.	Lietuva	49402
2.	JAV	1418
3.	Didžioji Britanija	598
4.	Lenkija	292
5.	Vokietija	282
6.	Rusija	213
7.	Kinija	151
8.	Norvegija	133
9.	Latvija	101
10.	Airija	96

Peržvelgus naudojimosi „Vilnijos vartais“ srauto šaltinius, matyti, kad didžiąją apsilankymų dalį sudaro tiesioginiai apsilankymai per paieškos sistemas – 47588; žinant svetainės adresą – 5261 apsilankymai.

Regiono bibliotekų „Riešuto“ konkurso apdovanojimų iškilmės: „Vilnijos vartų“ atstovai (iš kairės: R. Selickaitė, D. Dainienė, J. Lazauskaitė, Z. Tiukšienė) ir konkurso organizatoriai (L. Juchnevič, Š. Šulcas, R. Lazinkienė). 2016. Nuotrauka iš VAVB archyvo.

Svetainės statistinių rodiklių apžvalga leidžia teigti, kad visų Vilniaus regiono bibliotekų kraštotyros darbas yra reikalingas ir matomas. Jį būtina tęsti.

„Vilnijos vartų“ partnerių darbo grupės pastangos buvo pastebėtos ir įvertintos. 2016 m. regiono bibliotekų „Riešuto“ konkurse ji pripažinta „Geriausia bibliotekininkų komanda“, kraštotyrininkai buvo išvykę į Lenkiją.

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

„Vilnijos vartų“ kraštotyrininkai apsilankė Augustavo (Lenkija) bibliotekoje. Iš kairės: I. Praprovienė, R. Selickaitė, D. Dainienė, Z. Tiukšienė, N. Sisaitė, J. Valentukevičius, I. Baranovskaja, L. Janulevičius. 2017. Nuotrauka iš Z. Tiukšienės asmeninio archyvo.

„Vilnijos vartų“ kraštotyrininkai apsilankė Lenkijoje, Augustavo kanalo istorijos muziejuje. Priekyje (iš kairės): N. Sisaitė, I. Praprovienė; aukščiau (iš kairės): Selickaitė, D. Dainienė, L. Janulevičius, J. Valentukevičius. 2017. Nuotrauka Zitos Tiukšienės.

„Vilnijos vartų“ organizatoriai: Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka
Pastabas ir pasiūlymus rašykite adresu:
krastotyra@amb.lt

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Dainavos kraštas

Duomenų bazė „Dainavos kraštas“ pradėta kurti 2016 m. vykdant projektą „#MŪSŪKRAŠTAS: Alytaus ir Vilniaus bendruomenių tapatumo ugdymas bibliotekose“ (ji yra analogiška svetainei „Vilnijos vartai“). Joje yra šios dalys: Vietovės; Personalijos; Kraštotyros darbai; Suskaitmenintos knygos (nauja).

Projekto „#MŪSŪKRAŠTAS: Alytaus ir Vilniaus bendruomenių tapatumo ugdymas bibliotekose“ seminaro Alytuje dalyviai. Iš kairės: L. Juchnevič, Z. Tiukšienė, N. Sisaitė, L. Vasiliauskaitė, A. Pajarskas, J. Šalaševičienė, V. Bernackienė. 2016. Nuotrauka iš VAVB archyvo.

Svetainė „Dainavos kraštas“ skirta visų Alytaus apskrities viešųjų bibliotekų kraštotyros informacijos sklaidai internete. Tuo būtina pasinaudoti!

Šioje svetainėje 2020 m. apsilankyta 2 346 kartus (iš jų 1921 – unikalūs lankytojai). Pasikartojančių lankytojų yra 181.

Dalyvavimas bendroje visos apskrities viešųjų bibliotekų veikloje skatina didesnę susidomėjimą kiekvienos bibliotekos kraštotyros veikla, sukaupia informacija apie vietas bei personalijas. Pažiūrėkime, iš kurių šalių daugiau domėtasi informacija, skelbiama svetainėje „Dainavos kraštas“:

1.	Lietuva	1768
2.	JAV	37
3.	Didžioji Britanija	30
4.	Lenkija	8
5.	Vokietija	7
6.	Rusija	6
7.	Kinija	5
8.	Norvegija	7
9.	Kanada	18
10.	Nenustatyta vietovė	5

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Kaip sekasi svetainės turinio pildymo darbai? To paklausėme „Dainavos krašto“ organizatorių – Alytaus rajono savivaldybės viešosios bibliotekos – darbuotojų. Štai ką atsakė svetainės redaktorė, vyresnioji bibliografė kraštotyrai Lina Vasiliauskaitė:

Po truputį pildosi ir Alytaus apskrities kraštotyros duomenų bazė „Dainavos kraštas“. Druskininkų viešosios bibliotekos darbuotoja Agnė Mikelionytė parengė išsamų straipsnį apie Druskininkų miestą. Lazdijų rajono bibliotekos vyresnioji bibliografė kraštotyrai Gita Lukoševičienė parašė informatyvų straipsnį apie Lazdijus. Apie Alytaus ir Varėnos miestus kol kas nėra parašytų straipsnių. Tikėkimės, kai pasibaigs pandemija, darbas pajudės sparčiau. Kraštotyros duomenų bazėje įdėtos šios suskaitmenintos knygos: kraštiečio Arvydo Šeškevičiaus „Simno bažnyčia 500 metų“, Alytaus rajono vietos veiklos grupės knyga „Dzūkijos piliakalnių kelias“ ir V. Vrubliauskienės, A. Zenevičienės, R. Stanevičienės, J. Valentienės sudarytas leidinys „Malonumai judant: turizmo maršrutas“. „Dainavos krašto“ svetainėje skelbiamos naujienos apie svarbiausias virtualias parodas ir renginius, vykstančius Alytaus rajono savivaldybės viešojoje bibliotekoje ir jos filialuose.

Linkime visiems Alytaus apskrities viešųjų bibliotekų darbuotojams įsijungti į šį kraštotyros darbą ir skleisti informaciją apie kuriamą duomenų bazę. Tam tiks įvairios kampanijos ir priemonės: lankstinukai, skirtukai knygoms, informacija renginiuose, skelbimų lentose, rajoniniuose laikraščiuose ir kt.

„Dainavos krašto“ organizatoriai:
Alytaus rajono savivaldybės viešoji biblioteka.

Pastabas ir pasiūlymus rašykite adresu:
vadyba@alytus.rvb.lt
lina.vasiliauskaite@3erdve.lt

„Dainavos krašto“ svetainėje pateikiama informacija apie Alytaus apskrities vietas ir asmenis.

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Bičių korys. Bendruomenių kraštotyra

Svetainė „Bičių korys. Bendruomenių kraštotyra“ yra elektroninė duomenų saugykla arba „korys“, į kurį savo „medų“ – prisiminimus, pasakojimus, vaizdinę medžiagą – gali atnešti bet kuris Vilniaus ir Alytaus apskričių gyventojas. Ši svetainė sukurta įgyvendinant Erasmus+ projektą „Kultūros paveldas ateičiai: atrask, dalinkis ir mokykis“ (angl. „Cultural Heritage for the Future: Discover, Share and Learn“). Tarptautiniame projekte dalyvauja VAVB ir dar 4 užsienio bibliotekos: Kranj viešoji biblioteka (Slovėnija), Vaggeryd viešoji biblioteka (Švedija), Herning biblioteka (Danija), Kärddla miesto biblioteka (Estija). „Bičių korio“ svetainėje yra galimybė susipažinti ir su projekto partnerių kraštotyros veikla.

„Bičių korio“ svetainę seminare Alytuje pristato I. Pranckūnaitė. 2020. Nuotrauka iš VAVB archyvo.

Sukūrus šią svetainę, į ją 2020 m. buvo perkelta bendruomenės narių pateikta informacija iš kraštotyros duomenų bazių „Vilnijos vartai“ ir „Dainavos kraštas“. Svetainė yra toliau pildoma. 2021 m. pradžioje svetainėje buvo 68 straipsniai apie vietas ir asmenis. Lentelėje galime matyti atskirų bibliotekų indėlių:

	Vietovės	Asmenybės	Iš viso
Elektrėnų savivaldybė	4	1	5
Šalčininkų rajonas	-	-	-
Širvintų rajonas	7	3	10
Švenčionių rajonas	2	6	8
Trakų rajonas	2	-	2
Ukmergės rajonas	1	5	6
Vilniaus miestas	10	11	21
Vilniaus rajonas	1	-	1
Alytaus rajonas	5	10	15
Druskininkų savivaldybė	-	-	-
Lazdijų rajonas	-	-	-
Varėnos rajonas	-	-	-
Iš viso:	32	36	68

Visi tekstai, kurie iki šiol pateikti svetainėje, parengti bibliotekininkų iniciatyva ar paskatinimu. Patys gyventojai į naująją svetainę straipsnių kol kas neatsiuntė. Bibliotekininkai, ypač filialų darbuotojai, gerai pažįsta savo skaitytojus, žino, kuris iš jų galėtų turėti įdomios kraštotyros medžiagos – prisiminimų, nuotraukų ir pan. Tai įdomu ne tik artimiesiems, tai įdomu ir kitiems!

KRAŠTOTYROS DUOMENŲ BAZĖS

Apsilankymai svetainėje leidžia manyti, kad bendruomenių kraštotyra domimasi. 2020 m. svetainėje lankytasi 2411 kartų (iš jų 1728 – unikalūs lankytojai). Pasikartojančių lankytojų buvo 156. Labai smalsu, iš kurių šalių domėtasi mūsų svetaine. Iš viso žiūrėta iš 93 šalių. Lentelėje parodyta 10 šalių, iš kurių domėtasi daugiausia:

1.	Lietuva	852
2.	JAV	240
3.	Kinija	130
4.	Indija	43
5.	Japonija	33
6.	Jungtiniai Arabų Emyratai	21
7.	Brazilija	21
8.	Didžioji Britanija	18
9.	Turkija	15
10.	Bangladešas	14

Svetainės organizatoriai:

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo centro bibliografai.

Pastabas ir pasiūlymus rašykite adresu:

info@bendruomeniukrastotyra.lt

Tel. (8 5) 261 21 21

Statistinius duomenis pateikė Jurgita Lazauskaitė („Vilnijos vartų“ ir „Bičių korio“) ir Lina Vasiliauskaitė („Dainavos krašto“).

Zita Tiukšienė, Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos Skaitytojų aptarnavimo centro vyriausioji bibliografė

Svetainėje „Bičių korys“ Bendruomenių kraštotyra“ rasite įdomių atsiminimų ir nuotraukų.

KRAŠTOTYROS DARBAI

Ankstesniais laikais bibliotekininkai buvo labai skatinami rašyti kraštotyros darbus. Šie darbai būdavo įvairiausios tematikos, bet dažnai neturėjo didesnės vertės. Svarbiausias bibliotekinės kraštotyros tikslas – surinkti kraštotyros informaciją ir rūpintis jos sklaida. Bet kaip su tais kraštotyros darbais? Bibliotekininkai klausia – ar reikia juos rengti? Taip! Bet tik tuo atveju, jei tai bus bibliografija (vietovės ar personalinė), jei tai bus bibliotekos istorija, metraštis, kronika ar pan. – tada būtinai renkite!

Kviečiame susipažinti su kraštotyros darbo pavyzdžiu iš Ukmergės, kuriame apžvelgiama bibliotekos raida, pristatomos bibliotekos tradicijos.

Iš Ukmergės rajono bibliotekininkų tradicijų

Sigita Astikienė

Ukmergės Vlado Šlaito viešosios bibliotekos
Bibliografijos-kraštotyros skyriaus vedėja

Ukmergės rajono savivaldybės Vlado Šlaito viešoji biblioteka šių metų kovo mėnesį pasitinka 99-erių metų veiklos sukaktį. Per šį laiką keitėsi ne tik bibliotekos pastatai, darbuotojai, darbo formos, bet ir politinio, socialinio ir kultūrinio gyvenimo kontekstai. Nuo pat 1922 metų pradėjusi kurtis, rajono bibliotekininkų bendruomenė pamažu plėtėsi, apėmė įvairias kultūrinio gyvenimo sritis, įgijo svarbią reikšmę rajone. Vis dėlto ne mažiau negu darbinė veikla, mums, bibliotekininkams, svarbūs ir tie įvykiai bei šventės, kurios vyksta mūsų profesinės bendruomenės viduje.

Pirmieji Ukmergės viešosios bibliotekos metai buvo nelengvi: leidinių fondai buvo negausūs, komplektuojami iš Centralinio Valstybės knygyno atiduotų, rastų ir dovanotų knygų, trūko savo darbą išmanančių ir norinčių dirbti specialistų, buvo didelė vadovų ir darbuotojų kaita. Vėliau bibliotekos turėjo prisitaikyti prie sovietinio režimo įsakymų ir ideologijos. Pavyzdžiui, užfiksuota, kad 1941 m., Gegužės 1-osios proga, apskričių bibliotekos pradėjo dalyvauti socialistiniame lenktyniavime, kurio tikslas buvo pritraukti kuo daugiau naujų skaitytojų. Vokiečių ir sovietinės okupacijos metais buvo reikalaujama ne tik pašalinti iš bibliotekų visą „netinkamą“ literatūrą, bet buvo keičiami ir neįtikę bibliotekininkai: 1940–1941 m. iš bibliotekoje dirbusių 13 darbuotojų, 11 buvo atleisti. Karo metais bibliotekos veikla buvo sustojusi, tačiau 1944–1945 m. pamažu atnaujino veiklą, pradėtas vykdyti ir metodinis darbas. Vėl daugėjo bibliotekos darbuotojų, 1946 m. įkurtas Viešosios bibliotekos vaikų literatūros skyrius, kuriame dirbo vienas darbuotojas.

Nuo XX a. 5-ojo dešimtmečio gerėjo darbo sąlygos, atsirado daugiau norinčių dirbi, pradėti organizuoti bibliotekininkų mokymai. 1946 m. balandžio 15–16 d. Ukmergėje buvo surengtas pirmasis seminaras bibliotekų ir klubų-skaityklų vedėjams. Tais pačiais metais sudaryta socialistinio lenktyniavimo sutartis tarp Ukmergės ir Kauno apskričių kultūros ir švietimo darbo skyrių. Nuo 1955 m. pradėti rengti bibliotekininkų kursai pačioje Ukmergės bibliotekoje.

KRAŠTOTYROS DARBAI

Bibliotekininkų kursų dalyviai. 1955. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

Po truputį gerėjo įdirbis įvairiose bibliotekinio darbo srityse: už gerą darbą 1958 m. Ukmergės biblioteka buvo įvertinta Kultūros ministerijos padėka, bibliotekos darbuotojams įteikti garbės raštai. Rajono spaudoje pradėjo rasti vis daugiau straipsnių, teigiamai vertinančių bibliotekininkų darbą ir bibliotekos reikšmę rajone.

Vis intensyviau rajone formavosi tiek bibliotekininkų, tiek visų kultūros darbuotojų branduolys. Rajono bibliotekininkai nuo XX a. 6-ojo dešimtmečio dalyvaudavo bendruose seminaruose su kultūros centrų darbuotojais, muziejininkais. Čia darbuotojai gilindavo profesines žinias, dalydavosi patirtimi, gaudavo nurodymus, kaip organizuoti renginius ir kokias jų temas rinktis.

Po darbinių reikalų apsvarstymo būdavo organizuojamos pramogos ir renginiai patiems kultūros darbuotojams. Kiekvienas dalyvis buvo įtrauktas į kokią nors meno saviveiklą ar dalyvavimą sporto varžybose. Tokiuose seminaruose dalyvaudavo ir rajono Kultūros skyriaus vedėjas, kuris rūpindavosi profesiniais, ūkiniais bei kitais kultūros darbuotojų klausimais. Seminarai dažnai vykdavo gamtoje, pasirinkus kokią nors gražią rajono vietą, kultūros darbuotojai įsikurdavo su palapinėmis, kartu spęsdavo darbinius klausimus, o vakarais vykdavo koncertai, žaidimai, įvairios varžybos.

Bibliotekos kolektyvas su praktikantėmis. Pirmas iš dešinės – bibliotekos vedėjas Kazimieras Mickus. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

KRAŠTOTYROS DARBAI

Ukmergės kultūros darbuotojų seminaras prie Šventosios upės. 1970. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

Kultūros darbuotojų seminaras gamtoje. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

XX a. 8-9 dešimtmetyje buvo populiarūs Ukmergės kultūros skyriaus, o ir pačios bibliotekos iniciatyva organizuoti darbuotojų apdovanojimai. Už gerus darbo rezultatus dažnai apdovanodavo ir kaimo bibliotekas. Geriausioms būdavo suteikiamas „Puikiai dirbančios bibliotekos vardas“, o bibliotekininkui – „Puikiai dirbančio kultūros švietimo darbuotojo vardas“. 1982 m. Jaunųjų specialistų tarybos prašymu buvo įsteigtas naujas, vadinamasis pereinamasis prizas „Geriausiai dirbančiam jaunajam specialistui“. Bibliotekos darbuotojai tokiems jaunesiems specialistams vienu metu buvo sugalvoję įteikti suvenyrus – medinius viščiukus ant ilgų kojų – taip pabrėždami simbolišką jaunuolių įsiliejimą į darbo kolektyvą.

1984 m. jungtiniame Kultūros skyriaus, partinės organizacijos ir profsąjungos posėdyje patvirtinti nuostatai „Dėl apdovanojimo rajono kultūros darbuotojų medaliu „Kultūrinio darbo veteranas“. Medalis „Kultūrinio darbo veteranas“ būdavo įteikiamas rajono kultūros darbuotojams, nepriekaištingai dirbusiems ne mažiau kaip 20 metų. Tokie Veterano medaliai numatyti įteikti kartą per metus – per profsąjungos ataskaitinį-rinkiminį susirinkimą.

KRAŠTOTYROS DARBAI

Darbuotojai, apdovanoti šiuo medaliu, būdavo įrašomi į socialistinio lenktyniavimo dienoraštį, užrašomi jų atsiminimai, nuotraukos eksponuojamos Veteranų stende. Nors impulsą šiems apdovanojimams davė sovietinė santvarka ir jos reikalavimai, bibliotekininkai džiaugėsi proga susiburti kartu, pabendrauti, pamatyti kitose rajono vietovėse dirbančius kolegas.

Kultūrinio darbo veteranai su Ukmergės kultūros skyriaus vedėju V. Deviatnikovu. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

Be darbinio gyvenimo ciklo įvykių bibliotekininkai tiek vieni, tiek kartu su viso rajono kultūros darbuotojais minėdavo ir kitas šventes: Naujuosius metus, Kovo 8-ąją, bibliotekos jubiliejus. Būdavo, kad Naujuosius metus bibliotekininkai sutikdavo visi kartu arba šventinę naktį susirinkdavo prie miesto eglutės ir eidavo pasveikinti kitų kolegų pas juos į namus.

Naujametinis renginys bibliotekos darbuotojų vaikams. 1971. Nuotrauka iš Ukmergės RSVB archyvo.

Pažymėdavo ir asmeninio gyvenimo įvykius, tokius kaip gimtadieniai, įkurtuvės, naujagimio lankymas ir kitas. Pavyzdžiui, turėdavo tradiciją lankant naujagimius nunešti dovanų mėlynos spalvos mažyčius guminius batukus – dovana buvo simbolinė, nes tų batukų niekas nenešiojo, o atsiradus kitam naujagimiui, jie būdavo perduodami jau kitai vaikelio susilaukusiai šeimai. Bendraudavo bibliotekininkai ir su buvusiais kolegomis, lankydavosi vieni pas kitus namuose, kartu dalyvaudavo įvairiose talkose. Kolektyvas buvo susigyvenęs, išlydėdavo kiekvieną darbuotoją: tiek nusprendusį pakeisti darbo vietą, tiek į pensiją. Vėliau, atsikūrus Lietuvos nepriklausomybei, dalis Ukmergės rajono bibliotekininkų tradicijų išliko, dalis nunyko, atsirado ir naujų...

KRAŠTOTYRA UŽSIENIO BIBLIOTEKOSE

Gulbenės biblioteka

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka kartu su partneriais iš Latvijos Gulbenės savivaldybės bibliotekos įgyvendino tarptautinį projektą „Neformalusis švietimas viešosiose bibliotekose“ (angl. Bet on Non-formal Education in Public Libraries!), kurio tikslas – dalintis gerąja neformaliojo švietimo veiklos patirtimi viešosiose bibliotekose. 2020 metais buvo surengtas projekto mobilumo vizitas, kurio metu trys VAVB specialistės lankėsi Gulbenės bibliotekoje.

*Prie Gulbenės bibliotekos stovi D. Kiminaitė. 2020.
Nuotrauka Zitos Tiukšienės.*

Trumpai apie Gulbenę ir biblioteką

Gulbenė yra Latvijos miestas, esantis šiaurės rytuose, 186 km nuo Rygos, turintis apie 8 tūkst. gyventojų. Tai savivaldybės centras. Pagal Latvijos teritorijos administracinio suskirstymo 2009 m. reformą panaikinti rajonai. Miestai (latv. pilsētas) ir valsčiai (latv. pagasti) buvo perskirstyti į 109 savivaldybes (latv. novadi) ir 9 respublikinio pavaldumo miestus (latv. Republikas pilsētas) su savo miesto taryba ir administracija.

Gulbenės savivaldybės bibliotekai (Gulbenes novada bibliotēka) priklauso 17 valsčių bibliotekų (Gulbenes novada pagastu bibliotēkas). Gulbenės biblioteka yra šio krašto bibliotekų metodinis centras, organizuojantis įvairiapusę veiklą, tarp jų – ir kraštotyros.

Daugiau informacijos apie Gulbenės biblioteką žr. čia:

<https://www.gulbenesbiblioteka.lv/lv/>

Lankantis Gulbenės bibliotekoje teko išgirsti apie projektą „Namų istorijos“. Išsamiau apie tai pasakoja Sanita Jurkane iš šios bibliotekos Kraštotyros skaityklos (tekstą iš anglų kalbos vertė Gerta Stanionytė).

KRAŠTOTYRA UŽSIENIO BIBLIOTEKOSE

*Gulbenės bibliotekos kraštotyros skaitykloje. 2020.
Nuotrauka Zitos Tiukšienės.*

„Namų istorijos“

2017 m. Gulbenės biblioteka sugalvojo surengti kraštotyros konkursą „Namų istorijos“, skirtą vietos bibliotekininkams (savivaldybės teritorijoje yra 17 valsčių bibliotekų). Kartu su mūsų bibliotekos metodinio darbo vadovu įgyvendinome projektą, kurį sudaro trys dalys: 1. Bibliotekininkų mokymai; 2. Praktinis pasakojimų rinkimas; 3. Informacijos įvedimas į vietos istorijos duomenų bazę.

Bibliotekininkų mokymuose gvildentos šios temos: „Namų pavadinimai Latvijoje“, „Ekspedicijos ir jų organizavimas“, „Įvairūs informacijos šaltiniai: tradiciniai ir elektroniniai“, „Namų istorijos bibliotekos kraštotyros duomenų bazėse“. Mokymo metodai – paskaitos ir praktiniai užsiėmimai.

Kiekvienos temos mokymus vedė lektorius, kuris buvo savo srities specialistas.

Teoriniai mokymai bibliotekininkams vyko 2017 m., o praktinis istorijų apie namus rinkimas – 2018 m. Praktinio darbo metu kiekvienas bibliotekininkas turėjo identifikuoti senus namus savo vietovėje. Darbas su vienu konkrečiu namu atrodė taip: buvo renkama informacija apie namą, padaryta dabartinio namo vaizdo fotofiksacija, rastos senos namo nuotraukos, atlikti tyrimai apie šeimą, gyvenusią name (pavyzdžiui, identifikuoti jų vardai, pavardės). Nors kai kurie iš senųjų namų jau nugriauti arba jų vietoje likę griuvėsiai, mums pavyko rasti šių namų senas nuotraukas ir istorijas apie juos.

Gulbenės krašto bibliotekininkai aptaria projekto rezultatus. Nuotrauka iš Gulbenės bibliotekos archyvo.

KRAŠTOTYRA UŽSIENIO BIBLIOTEKOSE

Labai svarbi šio projekto dalis buvo suvesti surinktą informaciją į kraštotyros duomenų bazę. Mes parengėme bibliografinius įrašus apie namus, kurie susideda iš namo pavadinimo, dabartinių ir senų namo nuotraukų, informacijos apie name gyvenusius žmones, namo vietos žemėlapyje bei namo istorijos (anotacijoje). Projekto rezultatas: visi norintys kraštotyros duomenų bazėje gali rasti informacijos apie mūsų regiono namus, jų istorijas, gyvenusius asmenis. Iš viso esame surinkę 380 namų istorijų. 190 iš jų jau sudėtos į kraštotyros duomenų bazę. Bibliotekos sukūrė vietovių žemėlapius, kuriuose buvo pažymėti apleisti arba jau nugriauti namai. Šio projekto darbai tebevyksta. Viena bibliotekininkė rašo knygą apie jų vietovėje jau nugriautus namus.

Pavyzdys: <https://bit.ly/3uQKHxn>

Namas „Ezerkalns“

Namas buvo pastatytas 1920-ųjų pabaigoje, tai buvo Buomyšų (Bomīšu) šeimos nuosavybė. Maždaug 1930-1940 metais šiame name veikė parduotuvė, jos savininkas buvo Robertas Dambytis (Roberts Dambīts). Tuo metu šis namas – vienas iš nedaugelio – turėjo telefoną. 1944 m. Robertas Dambytis buvo mobilizuotas į Vokietiją, vėliau į Italiją, kur dirbo aprūpindamas kariuomenės dalinius. Pokario metais name buvo įrengti laikini butai jauniems mokytojams. Praėjusio amžiaus 5-ojo dešimtmečio pabaigoje name buvo įsteigtas medicinos punktas, vaistinė ir odontologijos kabinetas.

Žemėlapis, kuriame pavaizduoti esantys ir neišlikę namai ir griuvėsiai. Nuotrauka iš Gulbenės bibliotekos archyvo.

KRAŠTOTYRA UŽSIENIO BIBLIOTEKOSE

Spausdinta medžiaga apie namus (nuotraukos, istorijos, žemėlapiai ir kt. Nuotrauka iš Gulbenės bibliotekos archyvo.

Paroda apie kraštotyros ekspediciją. Nuotrauka iš Gulbenės bibliotekos archyvo.

ATMINTINI METAI

Lietuvos Respublikos Seimas paskelbė šiuos atmintinius metus (2021 m.):

Abiejų Tautų Respublikos Gegužės 3-iosios Konstitucijos ir Tarpusavio įžado metai

Archyvų metai

Jono Karolio Chodkevičiaus metai

Marijos Gimbutienės metai

Lietuvos totorių istorijos ir kultūros metai

Juozo Lukšos-Daumanto metai

Vytauto Mačernio metai

Jurgio Ambraziejaus Pabrėžos metai

Kardinolo Vincento Sladkevičiaus metai
Juozo Zikaro metai

Marijos Gimbutienės metai

Marija Gimbutienė ... iš laiškų ir prisiminimų. – Vilnius, [2005]. Knygos viršelis.

Marija Birutė Alseikaitė-Gimbutienė gimė 1921 01 23 Vilniuje, mirė 1994 02 04 Los Andžele (JAV), palaidota Kaune, Petrašiūnų kapinėse. Profesorė, filosofijos mokslų daktarė, archeologė, antropologė, archeomitologė.

Marija Gimbutienė yra garsiausia lietuvė archeoetnologė. Sujungusi kelių disciplinų mokslus į vieną, ji kompleksiškai pažvelgė į Lietuvos proistorę ir paliko gilų pėdsaką lietuvių etnogenezės tyrimuose. Parašė 23 knygas (dauguma iš jų išleistos anglų kalba, išverstos į kitas kalbas), kurios išgarsino Baltijos kraštų mitologiją ir istoriją visame pasaulyje. Ragino domėjimąsi senosios Europos kultūra, iš ten kildino lietuvių pasaulėjautą.

ATMINTINI METAI

M. Gimbutienės jubiliejinis gimtadienis jau buvo paminėtas mokslinė konferencija Lietuvos Respublikos Prezidentūroje. Metų renginiai vyksta visoje Lietuvoje. Archyvai, bibliotekos parengė nemažai ekspozicijų ir virtualių parodų, skirtų jubiliejui.

Apie M. Gimbutienę yra informacijos ir „Vilnijos vartuose“: <https://bit.ly/3c2Tzr4>

Virtualią parodą, skirtą M. Gimbutienei, parengė Alytaus RSVB Punios filialo vyresnioji bibliotekininkė Irena Kaškonienė: <http://bit.ly/3qkLYZQ>

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešosios bibliotekos vyresnysis bibliografas Linas Janulevičius parengė M. Gimbutienei skirtą knygų parodą, kurią galima eksponuoti rajonų bibliotekų filialuose. Kviečiame ją užsisakyti nurodant pageidaujamą parodos eksponavimo laiką. Tai galima atlikti čia: <http://bit.ly/2PBwPa5>

Leidiniai parodai „Marijai Gimbutienei – 100“. Nuotrauka Lino Janulevičiaus.

Literatūros sąrašas parodai apie Mariją Gimbutienę

Butrimas, Adomas. Marija Alseikaitė-Gimbutienė – baltų archeologijos tyrėja // *Lituanistica*. – T. 58, Nr. 1 (2012), p. 3–11.

Butrimas, Adomas. Marija Gimbutienė – Senosios Europos ir Baltų kultūros studijos // *Liaudies kultūra*. – 1991, Nr. 1 (16), p. 1–2.

Daujotaitė-Janulienė, Ilona. Baltų simbolika lietuvių tautodailėje // *Tautodailės metraštis*. – Nr. 29 (2015), p. 23–28.

Gaidamavičiūtė, Ona. Pranokusi savo laikmetį: simpoziumas Marijos Gimbutienės atminimui // *Kultūros barai*. – 2004, Nr. 10, p. 45–46.

Marija Gimbutienė: bibliografinė rodyklė, 1938–1995 / sudarė Renata Andrašiūnaitė-Strakšienė. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 1995. – 130 p.: portr.

ATMINTINI METAI

- Gimbutienė, Marija. Baltai // Lietuvių mitologija. – Vilnius, 2004. – T. 3, p. 106–[141].
- Gimbutienė, Marija. Baltai priešistoriniais laikais: etnogenezė, materialinė kultūra ir mitologija. – Vilnius: Mokslas, 1985. – 191 p., [12] iliustr. lap.: iliustr., žml.
- Gimbutienė, Marija. Baltų mitologija. Senovės lietuvių deivės ir dievai. – Vilnius: Lietuvos rašytojų sąjunga, [2002]. – 163, [1] p.: iliustr.
- Gimbutienė, Marija. Dienoraštis ir prisiminimai / [sudarytoja Živilė Gimbutaitė]. – Kaunas: Naujasis lankas, 2015. – 318, [1] p.: iliustr., faks., portr.
- Gimbutienė, Marija. Ikikrikščioniškoji religija Lietuvoje // Liaudies kultūra. – 1991, Nr. 1, p. 2–5.
- Marija Gimbutienė ... iš laiškų ir prisiminimų / [paaiškinimus ir pastabas parengė Kornelija Jankauskaitė]. – Vilnius: Žaltvykslė, [2005]. – 472 p.: iliustr., portr.
- Gimbutienė, Marija. Laimos palytėta: straipsniai, recenzijos, pokalbiai, polemika, laiškai, vertinimai, prisiminimai. – Vilnius: Scena, [2002]. – 230, [2] p., [12] iliustr. lap.: portr.
- Gimbutienė, Marija. Senoji Europa. – Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidykla, 1996. – 381, [1] p. : iliustr., lent.
- Gimbutienė, Marija. Senovinė simbolika lietuvių liaudies mene. – Vilnius: Mintis, 1994. – 141 p.: iliustr.
- Iršėnas, Marius. Didžioji deivė ir priešistorinė tikrovė: [apie Mariją Gimbutienę] // Acta Academiae Artium Vilnensis. – [T.] 31 (2003), P. 7–20.
- Jankauskaitė, Kornelija. Kelionės buvo neatsiejama Marijos Gimbutienės gyvenimo dalis // Kelionių magija. – 2004, Nr. 1, p. 20–24.
- Kardelis, Naglis. Ar įmanoma suprasti deivės kalbą? Įvertinant mokslinį Marijos Gimbutienės palikimą // Kultūrologija. – T. 19, p. 545–568.
- Krikštopaitis, Juozas Algimantas. Marija Gimbutienė mano veiklos akiratyje // Naujoji Romuva. – 2011, Nr. 3, p. 52–56.
- Krikštopaitis, Juozas Algimantas. Susitikimas su Marija Gimbutiene: epizodas, artimas etnokosmologinei tematikai // Etnokosmologija. – Nr. 3 / 4 (2017), p. 67–69.
- Kuiziniene, Dalia. Asmeninės ir istorinės patirties liudijimai Marijos Gimbutienės dienoraščiuose // Oikos: lietuvių migracijos ir diasporos studijos. – 2017, Nr. 1 / 2(23 / 24), p. 245–248.
- Lovčikienė, Elona. Didieji sapnai Lietuvos asmenybių dienoraščiuose ir prisiminimuose // Būdas. – 2019, Nr. 2, p. 49–58.
- Lukšaitė, Ingė. Marija Gimbutienė (1921-1994): tėvynės ieškojimas (laike ir žemynuose) // Baltos lankos. – Nr. 36 (2012), p. 28-43.
- Matulionienė, Romualda. Marija Alseikaitė-Gimbutienė: [biobibliografija] // Tarp knygų. – 1995, Nr. 4 (balandis), p. 33–37.
- Navickaitė, Rasa. Apie patriotizmą ir raganas: Marija Gimbutienė radikalaus feminizmo kontekste (II) // Literatūra ir menas. – 2018, Nr. 11 (bal. 6), p. 11-12.
- Rimantienė, Rimutė. Marija Alseikaitė-Gimbutienė // Lietuvos istorijos metraštis. – 1991, p. 259-261.
- Sluckaitė-Jurašienė, Aušra Marija. Apie Mariją: žymiąją archeologę Mariją Gimbutienę prisimenant // Kultūros barai. – 2004, Nr. 3, p. 82-87.

ATMINTINI METAI

- Strumiłło, Andrzej. Archeoforma, dedikuota M. Gimbutienei: [2004, skulptūra: spalvota reprodukcija] // Kultūros barai. – 2006, Nr. 11, įklija tarp p. 64-65.
- Vaitkevičius, Vykintas. Prof. Marijos Gimbutienės skaitymų erdvė: konferencijos // Lietuvos archeologija. – T. 41 (2015), p. 193-197.
- Voverienė, Ona. Mėlynoji paukštė sakalo žvilgsniu: apie archeomitologijos pradininkę profesorę Mariją Alseikaitę-Gimbutienę // Voverienė, Ona. Žymieji XX amžiaus Lietuvos mokslininkai. – Vilnius, 2009, p. 17-23.
- Voverienė, Ona. Mėlynoji paukštė sakalo žvilgsniu: [apie Mariją Gimbutienę]. – Portr. // Voverienė, Ona. Žymiosios XX amžiaus Lietuvos moterys. – Kaunas, 2000, p. 169-174.
- Gimbutienė, Marija. Ancient symbolism in Lithuanian folk art / by Marija Gimbutas. – Philadelphia: American Folklore Society, 1958. – 148 p.: iliustr.
- Gimbutienė, Marija. The Prehistory of Eastern Europe / by Marija Gimbutas. – Cambridge, Mass.: The Peabody Museum, 1956. – Part I.: Mesolithic, neolithic and copper age cultures in Russia and the Baltic area. – ix, 241, [20] iliustr., portr. lap., [1] sulankst. žml. lap.: iliustr.
- Гимбутас, Мария. Балты: люди янтарного моря. – Москва: Центрполиграф, 2004. – 221, [2] p., [20] iliustr. lap.
- Гимбутас, Мария. Славяне. Сыны Перуна. – Москва: Центрполиграф, [2010]. – 215, [1] p., [16] iliustr. lap.

Parengė: Zita Tiukšienė
Redagavo: Greta Bacevičiūtė
Dizainas ir maketavimas: Mindaugas Masaitis

Vilniaus apskrities Adomo Mickevičiaus viešoji biblioteka, 2021